

# OROITZ ETA ESPERANTZAK



Jáunak: Denbora guzietan, beti, bi itz oyen artean dago gizonaren bizia, eta batez ere euskaldunarena gaurko egunian, ainbesteraño, non, nik esango nuken oroitzik ez daukan euskaldunik bada, zentzua galdu duela; esperantzik gabekoa, dagoela eri. Eta eziñ izan liteke beste moduz: Jainkoak berak esaten digu ez dala gizona ogiz bakarrik bizi, au da, sabelaren gañian dauzkala biyotza ta burua, maité eta gauzen azken-buka arrazoyaren argira ezagutzeko. Argatik, Diputazio chit goituak, bere gurasozko naitasun eta jakindurian, erabaki zuen, ganadu eta lur-lanai laguntzearekiñ batean, oroitu bear genduela gure aiten aitonon izkuntza eta oituretaz, zér ziran aztu gabe, eta beñere, sekulan, galduko ezditugulako esperantzarekiñ.

Ala ezpalitz, ganaduak saritzeko bakarrik, Diputazio chit goitua erriz-erri ibilltzea, nago izango litzakela gauza... motza. Baña, erri batherri, gaur Zestua mendiz inguratutako euskal-kabi ontara bezela bildu Probinziya gobernatzen duten gizonak: aurrenik, beren erritarrakiñ, egiazko anaitasunean anziñako legera Prozesioa egiñ; elizan, On Domingo Agirre jaunaren sermoi paregabea entzun, gure amen kolkoan ikasitako izkuntza, ill arteraño bedeinkagarrian; ondoren, musika, kanta, festa eta dantza euskaldunak, mundu guziko gizonik jakintsuenak famatuak, mantendu eta indartu; denbora berean, nekazari onradu, prestu eta langilleai lagunduaz.... ¡a! ¡Nork daki onek zenbat balio duen! Agertuko da urte guchi barru, eta ez genuke gaur kalterik izango, baldiñ gure Junta oroigarriak galdu ziran mugatik, ekiñ bazitzayon eginpide oni. Kontu Junta ayen antzera Diputazioa erriyetara ez etortzekotan....., kontu, jáunak, ez ote litzaken au, gaur edo bigar gure lurra gobernatzera gizon arrotzak sartzeko ematen genuken pauso berri bat; eta ontara ezkerro, (ez dago zer esanik), galduak giñake; ibilliko giñake

¡o Jaungoikoa! gure lurraren gañean, baña gure izatea litzake lur azpian dauden illotzena bera.

¡Euskal-oroitzak!... denak dauzkatzute gogoan nik dauzkatan bezela, chikitatik gaurtaraño. Baña ez da aski, bakoitzak, oroitza oyek piztutuz dituzten oitura onak bere barruan gordetzea; euskal-azi ona Letiko galdu ez dediñ, lan egiñ bear degu gauden egunetan, zergatik guk gure umeai erakusten ezpadiegu euskaldunak izaten ¿nola oek erakutsi bear diye bigar berenai?

· · · · ·  
Eta ¿zer esan esperantzeta?..... Oroitzak izanik beren zimendu eta sustrayak, oek berriturik ageri da ajek noronz dijoazen. Munduko gora-berak diranak dirala, gure izatea beti leguna, gozua, batere neke eta penik gabekua baldiñ balitz ¡non legoke gure baliyua! ¡non euskaldunen fede zarra! ¡Ez! Gaitzik gabeko esperantzak, doakabeak gaur illuntzen baditu, argitaratuko dira bigar, ala nola odehyak estaltzen duten eguzkiya berriro agertzen dan Jainkoaren borondatez.

Barkatu, jáunak, nere azken itzak tristeak badira, ondo goguan dauzkagun urrutiyetan galdu diran mutill soldaduai, agur bat donkitzeko. Al!... baserri oyetako ama eta neskacha askoren begiyetatik dijoazen malkoak aunditu dituztela nago mendi arteko errekek!... negargarriya iduritzen zait choriyen kanta bera atariyetako len-lengo arboletan, zeñen itzalean azi ziran, bildotsak bezela jostatzen, gero illtzera eramateko.... mutill gizarajo ayek!.... Ta echerà datozenak.... ez det esan nai nola datozen!.... Diputazio chit goituak esku ematen diye beren famili gaisoai, baña au ez da aski: ama orrek semea galdu badu, eche ori indar gabe eroriya badago, emen daude mutill ayen lagun ziranak, emen auzuak, zelai oyetan lan egiñ eta eche oyek jasotzeko, zergatik elkarri, ta batez ere bearrean arkitzen danari laguntzea, izan ta izango dan beti euskal-oiituretan, menturaz ederrena.

Aspaldian, gure mutillen eskuetan dizdiratu dute armak, eguzkiaren errañuetara; ¡zenbatez obia etzan izango dizdiratu izan balute aitzur eta layak!

Au eskatzen diot nik Jaunari, nere lur kutunaren zorionerako.<sup>1</sup>

ANTONIO ARZÁC.



(1) Zestua-ko erri-Batzarre edo Ayuntamentuak Agorraren 18-an emantako bazkari-nagusian, irakurri zuen jolas-aldi au beraren egilleak.